

ДО ПИТАННЯ ПРО ГІДРОЛОГІЧНИЙ, ГІДРОХІМІЧНИЙ
ТА ГІДРОБІОЛОГІЧНИЙ СТАН МАЛИХ РІЧОК
ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИАЗОВ'Я

М.О.Алексєєв, Г.А.Бєзручно, Г.І.Гаркуша, О.С.Дошаков,
М.Є.Міллер, Є.В.Семенова, Н.С.Сорокіна, С.П.Черєвко
(Мелітопольський педінститут)

Басейни малих річок північно-західного Приазов'я розташовані в межах двох тектонічних структур - Приазовського кристалічного масиву та Причорноморської западини.

Річкові долини в межах Приазовського масиву вузькі, каньйо-ноподібні. В Причорноморській западині річки мають широкі, добре вироблені долини з чітко окресленими надзаплавними терасами. На більших річках є по три - чотири тераси, на менших - по дві.

Живлення усіх річок змішане, частка снігового й дощового живлення приблизно врівноважується.

Особливістю усіх малих річок є висока кількість розчинних у воді сульфатів, які перевищують 1500 мг/л і зумовлюють високу мінералізацію річкових вод. Мінералізація води та її іонний склад не постійні й мають тенденцію змінюватися з просуванням вниз за течією. При цьому в верхів'ї річок вода з мінералізацією до 2,0 г/л характеризується сульфатно-хлоридно-кальцій-магнієвим типом. У середній частині річок мінералізація збільшується до 3,0 - 4,0 г/л. Одночасно сульфати і кальцій кількісно замінюються хлоридами і натрієм, зумовлюючи утворення хлоридно-сульфатно-натрій-магнієвого типу. В нижній течії мінералізація води збільшується до 5,0 - 7,0 г/л, утворюючи хлоридно-натрієвий тип.

Вказана різноманітність у гідрологічному і гідрохімічному режимах малих річок, природно, накладає відбиток на формування в них фіто- і зоопланктону, зообентосу й іхтіофауни.

У фітопланктоні знайдено [2] вид водоростей з різноманітностями. Переважає група діатомових. Склад діатомових водоростей у річках налічує 68 таксонів, які відносяться до 24 родів. Найбільшою кількістю видів і різноманітностей представлені роди *Navicula* - 15, *Nitzschia* - 12, *Gyrodigma* - 8, *Melosira* - 6.

Видова різноманітність протококових досягає 32 таксони, які відносяться до 12 родів. З кількості видів третє місце посідають синьозелені водорості, які представлені 9 видами. Евгленові та вольвоксові налічують відповідно 8 і 2 таксони.

В цілому фітопланктон малих річок Приазов'я не відзначається значною різноманітністю.

До складу зоопланктону входять різні групи безхребетних тварин - від простіших до комах. Власнопланктонні організми становлять 53 види, з них: коловратки - 20 видів (38%), клadoцера - 15 (20%), копепода - 18 (36%).

Взагалі зоопланктон малих річок не можна вважати бідним за видовим складом, хоч за кількістю видів на окремих станціях він небагатий і налічує не більше 10 - 15 видів. Найбільші показники біомаси та кількості характерні для осіннього періоду і досягають максимальних величин у Бердянському водосховищі - 95000 екз. з біомасою 2636,5 мг/м³.

Зообентос річок північно-західного Приазов'я характеризується низькими показниками. Донні організми групуються у два біоценози - пелофільний і фітофільний. Як в якісному, так і в кількісному відношенні зообентос формується із вторинноводної фауни (легеневі молюски, личинки бабок, поденок, тендіпедід, сліпнів, комарів та клопів).

В іхтіофауні малих річок виявлено 50 видів риби. Переважають прісноводні види, з них: сазан, тараня, вирезуб, кутум, лящ, рибець, судак - є промисловими видами, які сконцентровані, головним чином, у річках Берді, Обіточній і частково у Молочній.

Таким чином, малі степові річки, незважаючи на все більше їх згасання, при умові забезпечення належного гідромеліоративного і санітарного нагляду мають можливість бути використаними для різноманітних господарських цілей.